

Posudek na diplomovou práci Bc. Kateřiny Magenheimerové: Kojenecká úmrtnost v České republice a Evropě: trendy a struktury

V současné době je míra kojenecké úmrtnosti ve vyspělých zemích již velmi nízká a příliš neovlivňuje hodnotu naděje dožití při narození. Přesto i dnes jsou relevantní studie zaměřené na determinanty kojenecké úmrtnosti a změny tohoto procesu v čase.

Předložená diplomová práce se zabývá detailnějším zhodnocením trendů intenzit a struktur kojenecké úmrtnosti od 50. let do současnosti na území České republiky za použití pokročilejších metod demografické analýzy. Je zde rovněž prezentováno mezinárodní srovnání s vybranými evropskými zeměmi. Specifický zřetel je pak kladen na transversální analýzu v klíčových letech 1965, 1985 a 2015. Text je rozdělen do šesti kapitol, z nichž první je úvodní a poslední shrnující.

Druhá kapitola nazvaná *Obecná východiska práce* je rozčleněna na diskusi s literaturou a na faktory ovlivňující kojeneckou úmrtnost a jejich kategorizaci. Autorka zde přehledně představuje relevantní odbornou literaturu české a zahraniční provenience a podrobněji specifikuje faktory/determinanty kojenecké úmrtnosti. Nezapomíná ani na časový přehled definic živě a mrtvě narozeného dítěte na území České republiky a ve vybraných evropských státech. Ve třetí kapitole jsou popsány prameny dat a metody. Jsou zde vysvětleny podrobnější věkové ukazatele vymírání živě narozených dětí v kojeneckém období, a to v pojetí měř i kvocientů, respektive tabulek kojenecké úmrtnosti. Podkapitola 3.3 je právě zaměřena na metodiku tabulek kojenecké úmrtnosti. Tato metoda je prezentována pro různé typy vstupních dat (tj. s možností prezence nebo absence dvojího třídění - podle věku a roku narození). Navíc jsou uvedeny ilustrativní příklady pro různé typy datových vstupů doplněné znázorněním postupu řešení v Lexisově diagramu. Bohužel, se zde autorka dopustila chyby na str. 30 ve vzorovém numerickém příkladu pro výpočet q_2 , který neodpovídá správnému vzorci na str. 29. Dalšími použitými a popsanými metodami jsou dekompozice rozdílu dvou úmrtnostních tabulek s cílem určit příspěvky změn v míře kojenecké úmrtnosti na prodloužení naděje dožití při narození a metoda shlukové analýzy pro vymezení skupin evropských zemí s podobnými profily úrovně a struktury kojenecké úmrtnosti. V závěru třetí kapitoly jsou pak popsány datové zdroje a vstupní charakteristiky analyzovaných evropských zemí.

Vlastní analýza trendů úmrtnosti dětí do jednoho roku je představena ve čtvrté kapitole. Po uvedení celkových trendů byla vymezena a podrobněji studována dvě období, a to od padesátých let do konce sedmdesátých let 20. století a od osmdesátých let do současnosti. Autorka zde použila kombinaci různých pohledů a metod (nejen „klasické míry“) pro přiblížení situace a vzorců vymírání kojenecké populace. Cenné jsou uváděné širší dobové kontexty. Dvě typologie (pro kojeneckou a celkovou úmrtnost) vybraných evropských zemí ukazují shodnou, respektive rozdílnou, pozici zemí ve věkové struktuře úmrtnosti. Časově náročná a nově zpracovaná je kapitola pátá věnovaná analýze kojenecké úmrtnosti metodou tabulek života podle pohlaví a věku v jednotlivých kalendářních letech 1986-2015. Představené tabulkové funkce přesně dokumentují změny ukazatelů úmrtnosti kojeneckého období. Autorka zde navíc uvádí diferenční analýzu podle porodní hmotnosti a legitimacy.

Předložená magisterská práce Bc. Kateřiny Magenheimerové řeší i dnes aktuální téma, tj. přežívání dětí v období do prvních narozenin. Práce má širší záběr obsahový i metodický. Autorka zvládla náročnější analytické metody, nicméně se dopustila několika nepřesností (viz níže uvedené poznámky). Hodnotíme-li ji jako celek lze ji označit jako standardní a časově náročnou. Splňuje všechny požadavky kladené na magisterské práce, a proto ji doporučuji k obhajobě.

Prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc.

Poznámky:

s.18 druhý odstavec shora, má být **V**adresse

s.44 v tabulce 5, druhý řádek buď chybí záporné znaménko u procent nebo celkový rozdíl byl záporný, a to mělo být vysvětleno pod tabulkou jako vysvětlivka, respektive mohly být v tabulce 5 dva sloupce navíc obsahující celkový rozdíl v e_0 mezi uvažovanými roky.

s.49 *Díky těmto datům výpočty odráží přesnější míry kojenecké úmrtnosti, protože počty zemřelých v měsících se uvažují pro generaci zemřelých (tj. počty zemřelých jsou sečteny v prvním hlavním souboru událostí).* Na tomto místě není zřejmé, jak byly ukazatele na obr.12 počítány, protože pod obr.12 je uvedeno Poznámka: ukazatele kojenecké úmrtnosti počítány jako míra (tj. počet zemřelých v dané věkové skupině vztažených k živě narozeným stejného kalendářního roku. Jestliže počty zemřelých byly v prvních hlavních souborech potom by na ose x, respektive v poznámce muselo být specifikováno, že se jedná o generace živě narozených.

Str.52 druhý odstavec *Kojenecká úmrtnost je společně s nadějí dožití...kojenecká úmrtnost je proces, naděje dožití je ukazatel, lepší by bylo Míra kojenecké úmrtnosti je společně kde vstupujícími proměnnými jsou míra kojenecké úmrtnosti, kvocient pozdní novorozenecké úmrtnosti a kvocient ponovorozenecké úmrtnosti.* V tabulce jsou však uvedeny jako vstupní ukazatele míry časné, pozdní novorozenecké a ponovorozenecké úmrtnosti.

s.64 graf 26 legenda má přehozené pořadí

s.58, tabulka 12 by zasloužila podrobnější vysvětlení

s.75 překlep (3. citace zespodu), v průběhu 1. **Roku**